

ศิลปะ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรณณ ขมวัฒนา
อาจารย์รงค์ ประภาสโนบล
อาจารย์นวลฉวี สำราญราษฎร์

ผู้ตรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล โจรนสุขสมบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล
อาจารย์ธงชัย รักปทุม อาจารย์นคร บุญราช
อาจารย์วัลย์พร เอี่ยมสนธิ อาจารย์สุกัญญา ททรัพย์ประเสริฐ

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี
อาจารย์อุษา วงศ์กลม

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วย

สาระที่ ๑ ทศศิลป์

มีเนื้อหาเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว และงานทัศนศิลป์ประเภทต่าง ๆ การวาดภาพระบายสีสิ่งของรอบตัว การใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างงานปั้น สร้างงานทัศนศิลป์และงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

สาระที่ ๒ ดนตรี

มีเนื้อหาเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะของเครื่องดนตรี โน้ตดนตรี บทบาทหน้าที่ของบทเพลงสำคัญ การขับร้องและบรรเลงดนตรี การฟังและการวิเคราะห์บทเพลง การนำดนตรี ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสำคัญและประโยชน์ของดนตรีในท้องถิ่น

สาระที่ ๓ นาฏศิลป์

มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวรูปแบบต่าง ๆ ในสถานการณ์สั้น ๆ รวบรวมมาตรฐาน การแสดงท่าทางประกอบเพลง การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม การแสดงนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นเมือง และการบูรณาการนาฏศิลป์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สอนและผู้เรียน หนังสือเรียนเล่มนี้จึงได้จัดทำเนื้อหาที่ทันสมัย มีกิจกรรมการเรียนรู้และคำถามพัฒนาการกระบวนความคิดที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน กระตุ้น กระบวนความคิด นอกจากนี้ยังได้สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพน่ารู้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปลอดภัยไว้ก่อน เว็บไซต์แนะนำ สนุกกับคำศัพท์ จุดประกายความรู้ ความรู้เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนา การอ่าน และจุดประกายโครงงาน

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

คณะผู้จัดทำ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตราในมิตี ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕

แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตราในมิตี : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

สงวนลิขสิทธิ์

สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

พ.ศ. ๒๕๕๙

website :
www.iadth.com

สารบัญ

สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์

ผังสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

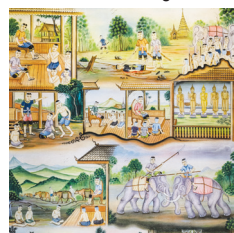
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

สังเกตสู่สร้างสรรค์

- ทักษะการสังเกตและในงานทัศนศิลป์
- การจัดกลุ่มของภาพตามทัศนธาตุที่เน้นในงานทัศนศิลป์
- รูปร่าง รูปทรงในงานออกแบบ

วาดทุกสิ่งใกล้ตัว

- รูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์
- สิ่งของรอบตัว
- การวาดภาพระบายสีสิ่งของรอบตัว
- สิ่งที่น่าสนใจและสิ่งที่ควรปรับปรุงในงานวาดภาพของตนเอง

สนุกกับงานปั้น

- วัสดุ อุปกรณ์ในการปั้น
- การปั้นนูนต่ำ
- การปั้นนูนสูง
- การปั้นลอยตัว
- สิ่งที่น่าสนใจและสิ่งที่ควรปรับปรุงในงานปั้นของตนเอง

คิดอย่างไรวาดอย่างนั้น

- การวาดภาพถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก
- วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการวาดภาพ
- ขั้นตอนการวาดภาพถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเหตุการณ์ในชีวิตจริง
- ตัวอย่างการวาดภาพถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก
- สิ่งที่น่าสนใจและสิ่งที่ควรปรับปรุงในผลงานของตนเอง

ทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

- ที่มาของงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
- วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
- วิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

หน้า

๗

๘

๑๐

๑๕

๑๖

๑๙

๒๑

๒๔

๒๕

๒๗

๓๐

๓๒

๓๖

๓๗

๓๙

๔๑

๔๕

๔๗

๕๐

๕๑

๕๒

๕๖

๖๒

๖๔

๖๖

๖๗

สาระที่ ๒ ดนตรี

ผังสาระการเรียนรู้ดนตรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

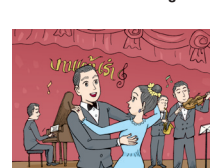
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

ลักษณะและเสียงของเครื่องดนตรี

- เครื่องดนตรีไทย
- เครื่องดนตรีสากล

โน้ตดนตรี

- ความหมายและระดับเสียงของตัวโน้ต
- โน้ตดนตรีไทย
- โน้ตดนตรีสากล
- การนับจังหวะ

เพลงพาเพลินใจ

- ประเภทของเพลง
- บทบาทหน้าที่ของบทเพลงสำคัญ

ทักษะการขับร้องและการบรรเลง

- รูปแบบการขับร้อง
- ทักษะเบื้องต้นที่สำคัญในการร้องเพลง
- ทักษะเบื้องต้นที่สำคัญในการบรรเลงดนตรีประกอบเพลง

การฟังและการวิเคราะห์เพลง

- การเคลื่อนไหวตามอารมณ์ของบทเพลง
- หลักการฟังเพลง
- การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงร้องและเสียงดนตรี

ดนตรีในชีวิตประจำวัน

- การใช้ดนตรีในโอกาสพิเศษ

ดนตรีในท้องถิ่น

- ดนตรีกับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น
- ดนตรีพื้นบ้าน ๔ ภาค

หน้า

๗๒

๗๓

๗๕

๘๓

๙๐

๙๒

๙๓

๙๔

๙๕

๙๙

๑๐๑

๑๐๒

๑๐๙

๑๑๑

๑๑๒

๑๑๓

๑๑๗

๑๑๙

๑๒๐

๑๒๑

๑๒๔

๑๒๖

๑๓๒

๑๓๔

๑๓๖

สาระที่ ๓ นาฏศิลป์

หน้า

ผังสาระการเรียนรู้นาฏศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หลักและวิธีการปฏิบัตินาฏศิลป์

- นาฏยศัพท์
- ภาษาท่า

๑๔๕

๑๔๖

๑๔๘

๑๕๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

สร้างสรรค์การเคลื่อนไหว

- การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ
- การเคลื่อนไหวประกอบสถานการณ์สั้น ๆ
- การเคลื่อนไหวประกอบนิทาน
- การเคลื่อนไหวประกอบเพลงพระราชนิพนธ์

๑๕๔

๑๕๖

๑๕๗

๑๕๘

๑๕๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

รำวงมาตรฐาน

- ประวัติความเป็นมาของรำวงมาตรฐาน
- ท่ารำในเพลงรำวงมาตรฐาน
- การแต่งกายในการรำวงมาตรฐาน
- การแสดงรำวงมาตรฐานเพลงงามแสงเดือน

๑๖๙

๑๗๑

๑๗๒

๑๗๓

๑๗๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

นาฏศิลป์พื้นเมือง

- การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองของไทย

๑๘๐

๑๘๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

การแสดงนาฏศิลป์ไทย

- ที่มาของการแสดงนาฏศิลป์ไทย
- ลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของการแสดงนาฏศิลป์ไทย
- ประเภทของการแสดงนาฏศิลป์ไทย
- หลักในการชมการแสดง

๑๙๑

๑๙๓

๑๙๔

๑๙๕

๑๙๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

บูรณาการนาฏศิลป์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

- การบูรณาการนาฏศิลป์กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

๒๐๕

๒๐๗

จุดประกายโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

บรรณานุกรม

๒๑๕

๒๑๖

ทัศนศิลป์

ผังสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์

ศ ๑.๑

ตัวชี้วัดข้อ ๑

บรรยายรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ วาดทุกสิ่งใกล้ตัว

ตัวชี้วัดข้อ ๒

ระบุวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้สร้างผลงาน เมื่อชมงานทัศนศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ทัศนศิลป์ในห้องถื่น

ตัวชี้วัดข้อ ๓

จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิว

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สังเกตสู่สร้างสรรค์

ตัวชี้วัดข้อ ๔

วาดภาพระบายสีสิ่งของรอบตัว

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ วาดทุกสิ่งใกล้ตัว

ตัวชี้วัดข้อ ๕

มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างสรรค์งานปั้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สนุกกับงานปั้น

ตัวชี้วัดข้อ ๖

วาดภาพถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเหตุการณ์ ชีวิตจริง โดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ คิดอย่างไรวาดอย่างนั้น

ตัวชี้วัดข้อ ๗

บรรยายเหตุผลและวิธีการในการสร้างงาน ทัศนศิลป์ โดยเน้นถึงเทคนิค และวัสดุ อุปกรณ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ทัศนศิลป์ในห้องถื่น

ตัวชี้วัดข้อ ๘

ระบุสิ่งที่ชื่นชมและสิ่งที่ควรปรับปรุง ในงานทัศนศิลป์ของตนเอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ วาดทุกสิ่งใกล้ตัว
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สนุกกับงานปั้น
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ คิดอย่างไรวาดอย่างนั้น

ตัวชี้วัดข้อ ๙

ระบุและจัดกลุ่มของภาพตามทัศนธาตุที่เน้น ในงานทัศนศิลป์นั้น ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สังเกตสู่สร้างสรรค์

ตัวชี้วัดข้อ ๑๐

บรรยายลักษณะรูปร่าง รูปทรงในงาน การออกแบบสิ่งต่าง ๆ ที่มีในบ้านและโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สังเกตสู่สร้างสรรค์

ศ ๑.๒

ตัวชี้วัดข้อ ๑

เล่าถึงที่มาของงานทัศนศิลป์ในห้องถื่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ทัศนศิลป์ในห้องถื่น

ตัวชี้วัดข้อ ๒

อธิบายเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงาน ทัศนศิลป์ในห้องถื่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ทัศนศิลป์ในห้องถื่น

สังเกตสู่สร้างสรรค์

ตัวชี้วัด

- จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิว (ศ ๑.๑ ป.๓/๓)
- ระบุและจัดกลุ่มของภาพตามทัศนธาตุที่เน้นในงานทัศนศิลป์นั้น ๆ (ศ ๑.๑ ป.๓/๔)
- บรรยายลักษณะรูปร่าง รูปทรงในการออกแบบสิ่งต่าง ๆ ที่มีในบ้านและโรงเรียน (ศ ๑.๑ ป.๓/๑๐)

ผังสารการเรียนรู้

ทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อม
และในงานทัศนศิลป์

ทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อม
ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์

สังเกต
สู่สร้างสรรค์

การจัดกลุ่มของภาพตาม
ทัศนธาตุที่เน้นในงาน
ทัศนศิลป์

รูปร่าง รูปทรง
ในงานออกแบบ

สาระสำคัญ

ในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ มีเส้น สี รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิวต่างกัน การสังเกต การคิดสร้างสรรค์ และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานในการทำงานทัศนศิลป์ จะช่วยให้เราสร้างผลงาน ทัศนศิลป์ได้เป็นอย่างดี

จุดประกายความคิด

นักเรียนเคยไปสถานที่ใด
ที่มีสีสันหลากหลายสี

ภาพวาดในงานทัศนศิลป์มีรูปร่าง รูปทรง เส้น สี และพื้นผิว ที่แตกต่างกัน บางครั้งศิลปินก็ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างงานศิลปะ จากสิ่งที่เห็นในธรรมชาติ

๑. ทักษะธาตุในสิ่งแวดล้อมและในงานทัศนศิลป์

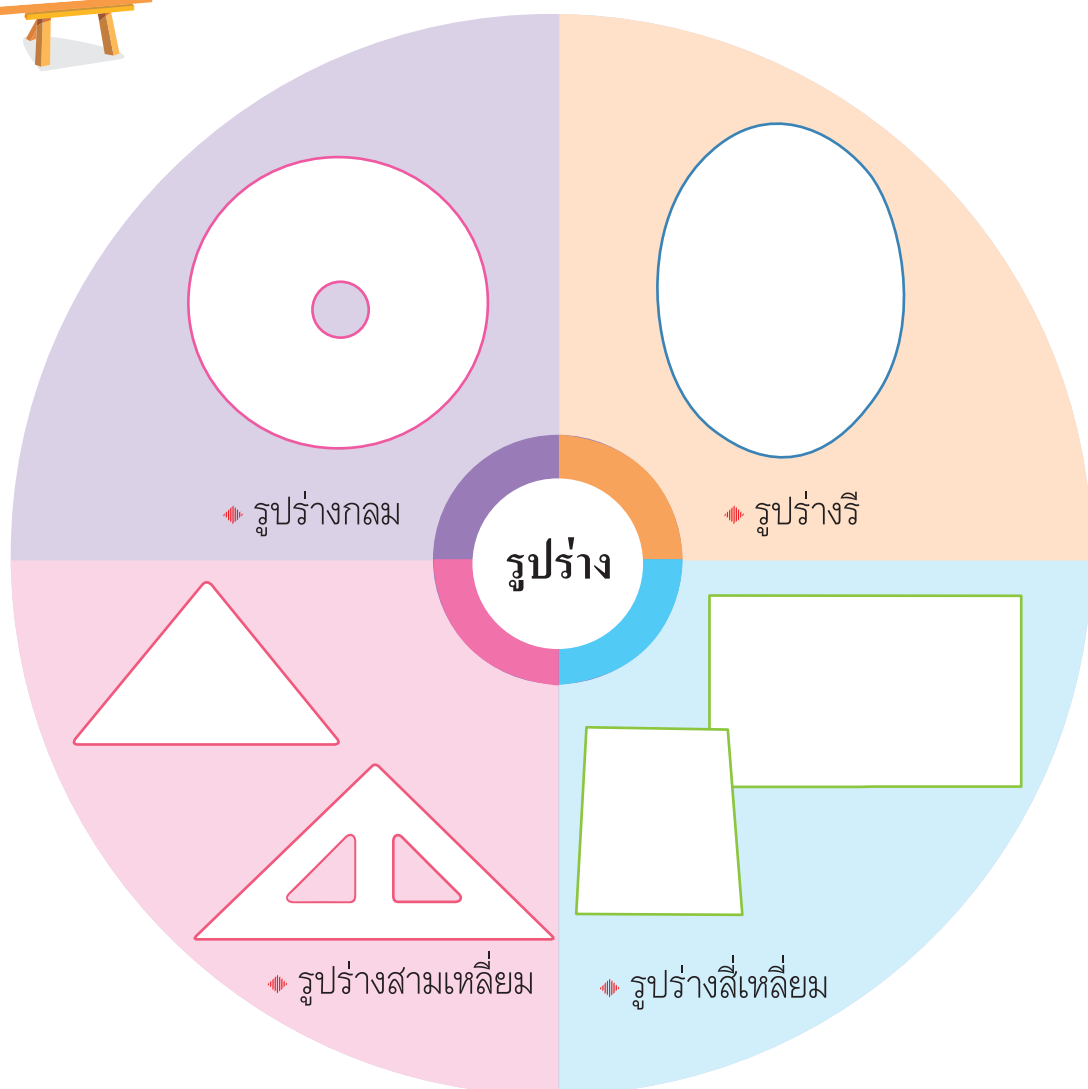

๑.๑ ทักษะธาตุในสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรามีรูปร่าง รูปทรง เส้น สี และพื้นผิวที่แตกต่างกัน

รูปร่าง หมายถึง สิ่งที่ประกอบด้วยความกว้างและความยาว

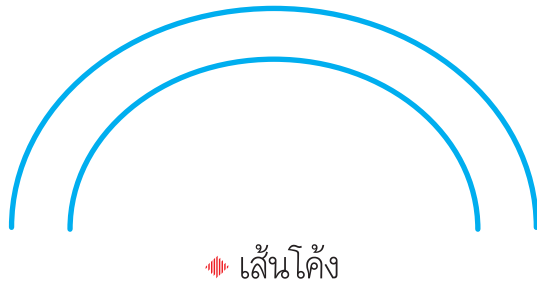

รูปทรง หมายถึง สิ่งที่ประกอบด้วยความกว้าง ความยาว และความหนา

เส้น เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงรูปร่าง รูปทรง ความตื้นลึก และแสงเงา

เส้นโค้ง

เส้นหยัก

เส้นขด

คำถามท้าทาย

ถ้าเปรียบเทียบลักษณะเส้นกับบุคลิกของนักเรียนจะเหมือนกับเส้นใด เพราะเหตุใด

สี

คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการงานศิลปะ ให้สะท้อนความรู้สึก เช่นเดียวกับสีตามธรรมชาติ

ดอกไม้มีสีชมพู ขาว น้ำเงิน และเหลือง

ท้องฟ้ามีก้อนเมฆสีขาว

พื้นผิว

คือ ลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถสัมผัส จับต้องหรือมองเห็นได้ เช่น ขรุขระ หยาบ ละเอียด ด้าน มัน เป็นตุ่ม เป็นหนาม

พื้นผิวขรุขระ

พื้นผิวเป็นตุ่มเป็นหนาม

สนุกกับคำศัพท์

paint (เพนท์) ระบายสี

๑.๒ ทักษะในงานทัศนศิลป์

ภาพวาดในงานทัศนศิลป์
ที่เห็นมีรูปร่าง รูปทรง เส้น สี และ
พื้นผิวที่แตกต่างกัน

ภาพลูกไก่สองตัวกินอาหารเป็นภาพเขียนง่าย ๆ แสดงถึงท่าทาง
การกินที่แตกต่างกัน ระบายพื้นภาพเป็นสีเหลือง เขียนภาพด้วยเส้นสีแดง
ระบายสีปีก หาง หงอน ปาก และขาด้วยสีแดง ภาพนี้ส่วนใหญ่ใช้เส้นโค้ง
มีเส้นตรงบ้างบริเวณหางและขา

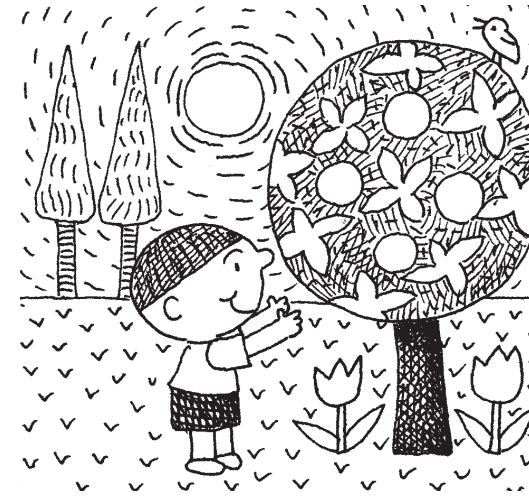

ภาพชีวิตสัตว์ทะเล เป็นภาพเขียนที่ง่าย ๆ สวยงาม แสดงให้เห็นถึง
สัตว์ทะเลชนิดต่าง ๆ เช่น ปลาดาว ปู หอยชนิดต่าง ๆ ระบายพื้นภาพ
หลายสี ทะเลมีสีฟ้าคราม ท้องฟ้ามีสีฟ้า และมีการวาดสาหร่ายทะเลเป็น
เส้นยาว ๆ ริ ๆ ทำให้ดูเหมือนมีพื้นผิวที่เรียบลื่น สัตว์ทะเลมีสีแดง ชมพู
เหลือง และขาว สัตว์ที่มีสีชมพูและแดงจะเด่นขึ้นมา

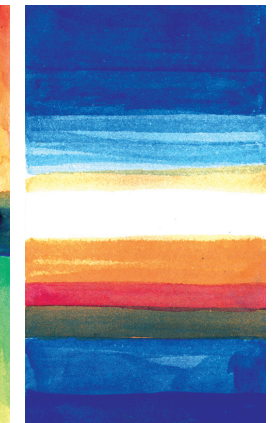
๒. การจัดกลุ่มของภาพตามทัศนธาตุที่เน้นในงานทัศนศิลป์

เราสามารถจัดกลุ่มงานทัศนศิลป์ โดยใช้เส้น สี รูปร่าง รูปทรง
และพื้นผิวเป็นตัวกำหนด

◆ กลุ่มภาพลายเส้น

ภาพสีจะเน้นทัศนธาตุที่ต่างจากภาพลายเส้น คือ เน้นการใช้สีสัน
ในภาพ สีที่ใช้อาจเป็นสีเทียน สีไม้ สีน้ำ หรือสีโปสเตอร์ ซึ่งในการสร้าง
งานทัศนศิลป์ นักเรียนสามารถถ่ายทอดความคิดลงบนภาพได้อย่าง
หลากหลาย โดยเน้นการใช้ทัศนธาตุที่แตกต่างกัน

◆ กลุ่มภาพสี

๓. รูปร่าง รูปทรงในงานออกแบบ

ในบ้านและในโรงเรียนมีสิ่งของเครื่องใช้ที่มีการออกแบบให้มีรูปร่าง รูปทรงที่แตกต่างกันเพื่อความสะดวกในการใช้งานและเพื่อความสวยงาม

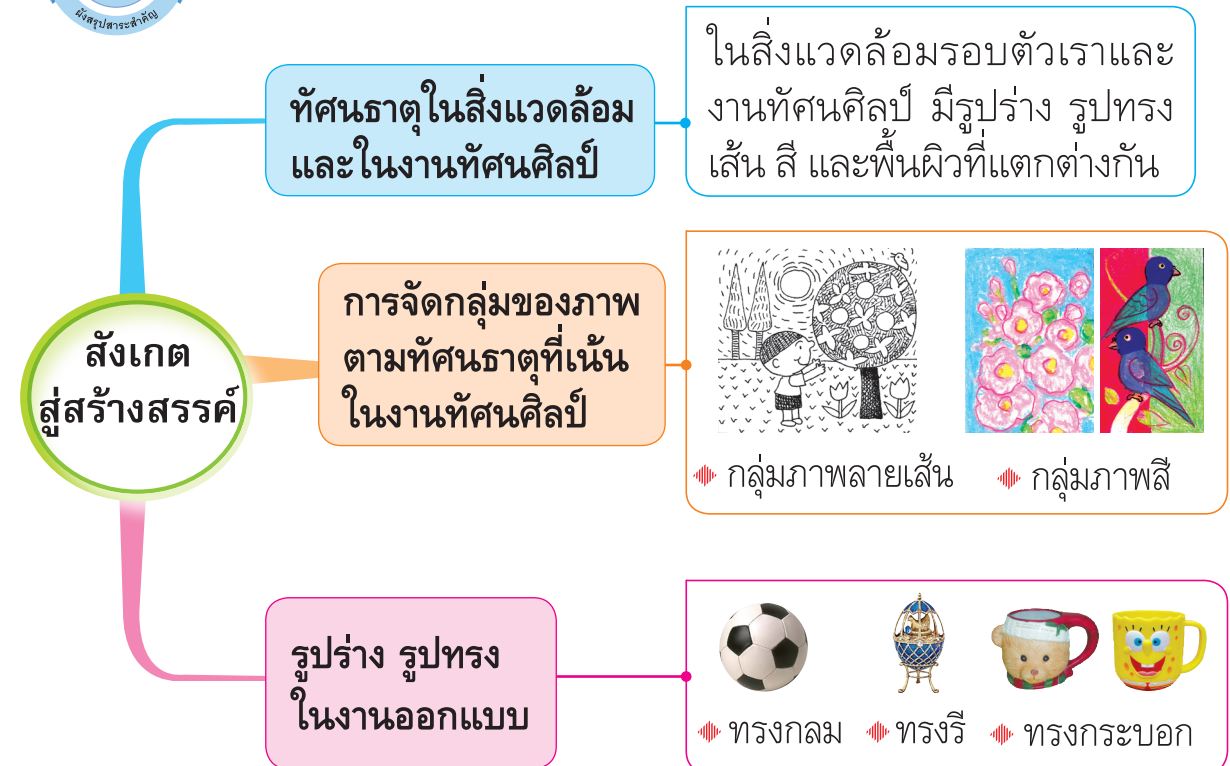
กิจกรรมพัฒนาการอ่าน

ให้นักเรียนอ่านคำและความหมายของคำต่อไปนี้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
ทัศนธาตุ	ทัด-สะ-นะ-ทาด	สิ่งที่มองเห็นเป็นส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นภาพ ได้แก่ จุด เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง รูปร่าง รูปทรง สี และลักษณะพื้นผิว
ศิลปะ	ลีน-ละ-ปะ	การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์ด้วยสื่อต่าง ๆ อย่างเสียง เส้น สี ผิว รูปทรง เป็นต้น

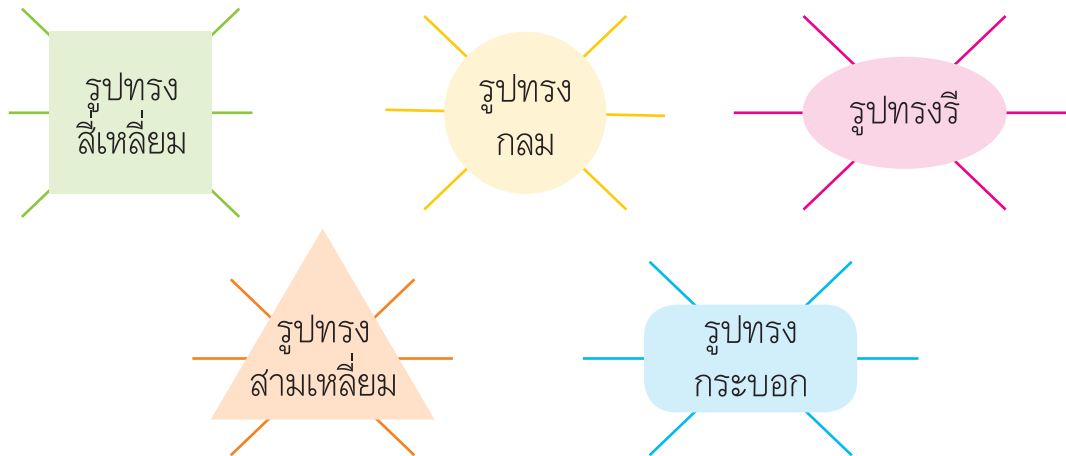
ผังสรุปสาระสำคัญ

กิจกรรมการเรียนรู้

๑. ครูนำนักเรียนออกไปสำรวจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวและร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับทัศนธาตุของสิ่งนั้น ๆ
๒. ให้นักเรียนดูภาพผลงานทัศนศิลป์จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ผลงานของนักเรียน ภาพผลงานของศิลปินที่อยู่ในหนังสือเรียน แล้วร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับทัศนธาตุที่พบ
๓. ให้นักเรียนดูภาพผลงานทัศนศิลป์หลาย ๆ ผลงาน แล้วให้ร่วมกันจัดกลุ่มงานทัศนศิลป์ โดยใช้ทัศนธาตุในการจัดกลุ่ม
๔. ให้นักเรียนนำสิ่งของรอบตัวที่มีการออกแบบมาร่วมกันพูดคุยว่ามีรูปร่างรูปทรงอย่างไร แล้วจัดกลุ่มวาดภาพสิ่งนั้นบนกระดานเป็นแผนภาพความคิด ดังนี้

คำถามพัฒนากระบวนการคิด

๑. ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมีสิ่งใดบ้างที่มีสีขาว
๒. ในบ้านของนักเรียนมีสิ่งใดบ้างที่เป็นเส้นโค้ง
๓. สิ่งแวดล้อมรอบตัวใดบ้างที่มีรูปทรงเหมือนดินสอ
๔. นักเรียนเคยเห็นนาฬิกาออกแบบเป็นรูปร่างใดบ้าง
๕. ส่วนประกอบของอาคารเรียนมีรูปทรงใดบ้าง